

Проф. П. Жуковичъ — Архієпископъ Мелетій Смотрицькій въ Вильнѣ въ первыя мѣсяцы послѣ своей хиротоніи (Христіанское чтеніе 1906, цвѣтень, май і червень).

Після звiсного привернення патріархом Теофаном висшої православної єрархії в 1620 р. Вильна в перших часах стала головною ареною нападів на православіє в боку уніятських церковних властей і польського правительства. Тут, у Вильні, в монастирі св. Духа оселив ся один з поставлених патріархом Теофаном єпископів, Мелетій Смотрицькій, що був перед тим і опісля головою братства св. Духа. На нього і виленських братчиків і були звернені всі ті напади. Тоді розширено слухи, що патріарх Теофан самозванець, шпiон турецького правительства, що поставлені ним єпископи незаконно присвоюють собі єрархічні уряди, що вони зрадники вітчизни і т. д. Сим слухам, очевидно, вірили і противники православія, і виленських братчиків, що стояли в обороні Смотрицького, польські власти вважали зрадниками вітчизни, арештували їх, саджали в тюрму, судили і т. д. Обі ж сторони — православні і уніяти, вели літературну полеміку, а крім того подавали жалобу в різні суди, головню в Литовський трибунал, то в його велике то в мале коло, при чім сї дві інстанції видавали як найбільш суперечні осуди з приводу спорів між уніятами і православними. Автор названої статі подає докладно хід тодішніх подій, що наступили зараз після посвячення православних єрархів, і представляє хід судових та літературних спорів, опираючи ся на документах архіва західно-руських уніятських митрополитів, що тепер в синодальнім архіві, при чім покликаєть ся часто на І т. виданого „Описанія документовъ“ того архіва. Ю. С.

✕ Проф. П. Жуковичъ — Запорожскіє гетманы Бородавка и Сагайдачный въ своихъ послѣднихъ церковныхъ и политическихъ дѣлахъ (ibid., серпень і вересень).

Ся статя дає веначе продовженє висше названої статі про Мелетія Смотрицького. Внутрішня боротьба православних і уніятів, що вибухла зараз після привернення православної висшої єрархії, в 1621 р. наслідком тогочасних політичних подій, на якийсь час замовкла. Польська держава стала готовити ся до боротьби з Турками, що весною 1621 р. рушили на Польшу і стрінули ся з польським і запорожським військом коло Хотина. Автор власне описує як внутрішні так і вишні події того часу, особливо приготования Поляків до війни, розказує про те, як вони закликали запорожських козаків брати участь у війні, про наради козаків з представниками церковної православної єрархії, про висланне козацького посольства під проводом Петра Сагайдачного до короля в релігійно-церковних справах, а саме в справі затвердження поставлених патріархом

Теофаном православних єрархів і т. д. Автор задержуєть ся дальше на подіях Хотинської війни, слідячи на основі тогочасних записок та історичних свідощів за всіма деталями тої кривавої боротьби Турків і Поляків та вияснюючи ту важну роль, яку в тій війні відіграли запорожці під проводом свого на ново вибраного гетьмана Сагайдачного. Автор стараєть ся також вияснити причини, чому бувшого запорожського гетьмана Якова Бородавку, що привів запорожців на театр війни, покарано смертю в найгорячіший час боїв, що тягли ся більш місяця. Вкінці автор говорить про останні дві гетьмана Сагайдачного, коли його раненого привезли до Київ, де він і вмер 10 цвітня 1622 р. Стата написана на основі жерел друкованих і по части рукописних. Ю. С.

Wacław z Potoka Potocki, Ogród Fraszek, wydanie zupełne Aleksandra Brücknera. Tom I, стор. XXXII+586, Т. II, стор. XXV+549.

Отся величезна збірка „фрашок“, т. з. анекдот та дрібних оповідань Вацлава Потоцького, польського поета XVII в. і автора „Хотинської війни“, подає у перше повний текст твору, про який багато говорено в історії польської літератури, з якого друковано виривки, але який доси в цілости не був опублікований. Вацлав Потоцький визначав ся безмірною плодючістю; ще за свого життя він сам своїм коштом видав величезні поеми „Argenida“ — віршова перерібка французького прозового романа Баркляя, та „Siloret“, римований „Herbarz szlachty polskiej“ і т. и., але безмірно більше творів у рукописах, яких і доси ще не опубліковано в повні, та можливо, що й не опублікують ніколи. Оглядови тої рукописної спадщини В. Потоцького проф. Брікнер присвятив простору працю в „Sprawozdaniach“ краківської Академії, а отсе коштом львівського „Towarzystwa dla popierania nauki polskiej“ видав найважніший його твір, який сам автор назвав „Ogród, ale nieplewiony; bróg, ale co krok to inszego zboża; kram rozlicznego gatunku; rzeczy, powieści, przygody, podobieństwa, przykłady, które jeśli nie były, być mogły... i żarty z podufałyми bez sarkazmów przyjaściół“. Ся збірка містить у собі в теперішнім обемі 1830 оповідань, почень, фацецій, жартів, історичних та побутових образків, жартливих листів до приятелів і власних споминів автора, надрукована так, як її упорядкував автор і дав переписати в своїй канцелярії, з його власноручними поправками. Первісно вона обіймала певно не меньше 2000 „фрашок“, але якась злобна рука повидрала немало карток рукопису, особливо там, де були напади і кпини на католицьке духовенство.

Полишаючи на боці велику вартість сего твору для польської літератури, зазначуємо тут, що „Ogród“ Потоцького має не малу вагу та-